

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૮૪/૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી એસ.વી. પિંટો સહી/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

ગુજરાત રાજ્ય
વિરુદ્ધ
ગોવિંદભાઈ વાલજીભાઈ કિશ્ચિયન

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે એ.પી.પી. સુશ્રી ચેતના શાહ
સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી જે.એમ. બુદ્ધભટ્ટી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી એસ.વી. પિંટો

તારીખ : ૦૫/૧૨/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧] હાલની અપીલ અપીલકર્તા – રાજ્ય દ્વારા વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ (એ.સી.બી.), કોર્ટ નં. ૨, સિટી સિવિલ અને સેશન્સ કોર્ટ, અમદાવાદ (જે હવે પછી ‘વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ’ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા સ્પેશિયલ (એ.સી.બી.) કેસ નં. ૦૫/૨૦૦૬ માં તારીખ ૨૯-૦૯-૨૦૧૦ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ચુકાદા અને હુકમ સામે કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળાને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ (જે હવે પછી “પી.સી. એક્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમો ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકેલ છે.

૧.૧] સરળતા, સ્પષ્ટતા અને સંક્ષિપ્તતા ખાતર, મૂળ કેસમાં તેમના દરજ્જા મુજબ સામાવાળાનો હવે પછી ‘આરોપી’ તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે.

૨] કેસના રેકૉર્ડ પરથી સામે આવતી સંક્ષિપ્ત હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧] વર્ષ ૧૯૯૩ માં, આરોપી નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના તલાટી-કમ-મંત્રી તરીકે કામ કરતા હતા અને જાહેર સેવક હતા. નાના ચિલોડા ખાતે રહેતા ફરિયાદી - બાબુભાઈ સકરાભાઈ ઠાકોરે નાના ચિલોડા ગામમાં બે નવાં મકાનો અને એક દુકાન બનાવ્યાં હતાં અને તેઓ દુકાનમાં લોટની ઘંટી મૂકવા માંગતા હોવાથી શ્રી-

ફેઝ વીજ લાઇન કનેક્શન મેળવવા માંગતા હતા. ગુજરાત ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડને વીજ જોડાણ માટેની અરજી રજૂ કરવા સારુ ફરિયાદીને પોતાની મિલકતના આકારણી પત્રકની જરૂર હતી અને ફરિયાદી તારીખ ૨૨-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ આરોપીને મળ્યા હતા અને આકારણી પત્રકની નકલ માંગી હતી. આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચ તરીકે રૂ. ૧૭૦/- ની રકમની માંગણી કરી હતી અને સદર રકમ તારીખ ૨૪-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયત કચેરી ખાતે ચૂકવવાની હતી. ફરિયાદી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ ચૂકવવા માંગતા ન હતા અને તેઓ એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, અમદાવાદ શહેર ખાતે ગયા હતા, અને તેમની ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨] ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી, એમ.જી. ચાવડા, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, એ.સી.બી. અમદાવાદ શહેરે બે પંચ-સાક્ષીઓને બોલાવ્યા હતા અને પંચ-સાક્ષીઓની હાજરીમાં, ફરિયાદીએ પ્રત્યેક રૂ. ૫૦/- ના દરની ત્રણ ચલણી નોટો અને પ્રત્યેક રૂ. ૧૦/- ના દરની બે ચલણી નોટો આપી હતી અને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ વઝીરઅલીખાન અફઝલખાનખાન પઠાણને એન્થ્રેસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનું નિદર્શન કરવા સૂચના આપવામાં આવી હતી. તદનુસાર ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષીઓને એન્થ્રેસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવવામાં આવી હતી અને તેમની હાજરીમાં એન્થ્રેસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનું નિદર્શન કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદી દ્વારા આપવામાં આવેલી તમામ ચલણી નોટો પર એન્થ્રેસીન પાવડર લગાડવામાં

આવ્યો હતો અને તેને વાળીને ફરિયાદીના ખુદા શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી. ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારીએ ફરિયાદી અને પંચ-સાક્ષીઓને જરૂરી સૂચનાઓ આપી હતી અને પંચનામું ભાગ- ૧ કરવામાં આવ્યું હતું તથા સંબંધિત તમામની સહીઓ લેવામાં આવી હતી. નક્કી થયા મુજબ, ફરિયાદી, પંચ-સાક્ષીઓ અને દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્યો સરકારી વાહનમાં નાના-ચિલોડા ગ્રામ પંચાયત કચેરી ખાતે ગયા હતા અને પંચ-સાક્ષીની હાજરીમાં ફરિયાદી આરોપીને મળ્યા હતા તથા ફરિયાદીએ આરોપી સાથે વાતચીત કરી હતી. ફરિયાદીએ આરોપીને રૂ. ૧૭૦/- ની રકમ આપી, જેમણે પટાવાળા (ગુજરનાર આરોપી નં. ૨) ને સદર રકમ સ્વીકારવા જણાવ્યું હતું અને પટાવાળાએ સદર રકમ સ્વીકારીને પોતાના શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાં મૂકી હતી. ફરિયાદીએ પૂર્વ-નિર્ધારિત ઈશારો આપ્યો અને દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્યો આવી પહોંચ્યા અને આરોપીને રંગે હાથ ઝડપી લીધો. કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી), ૧, ૨, ૩ અને ૧૩(૨) ૨ હેઠળનો ગુનો એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન અમદાવાદ શહેર ખાતે આઈ-સી.આર. નં. ૧૨/૧૯૯૩ થી નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૨.૩] તપાસ અધિકારીએ સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા અને જરૂરી દસ્તાવેજો કબજે કર્યા તથા તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પ્રોસિક્યુશન રિપોર્ટ સાથેની “બી” સમરી દાખલ કરવામાં આવી હતી. પક્ષકારોને સાંભળ્યા બાદ, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટને જણાવ્યું કે તપાસ અધિકારી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ પ્રોસિક્યુશન રિપોર્ટ સાથેની ‘બી’ સમરી સ્વીકારી શકાય તેમ

નથી અને તેમણે નાયબ નિયામક, એ.સી.બી. અમદાવાદને કોઈ પોલીસ અધિકારી મારફતે તપાસ કરાવવા અને જરૂરી મંજૂરી મેળવીને સંબંધિત કોર્ટ સમક્ષ આરોપનામું દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. તદનુસાર, મુકદ્દમો ચલાવવાની મંજૂરીનો હુકમ મળ્યા બાદ, સિટી સિવિલ એન્ડ સેશન્સ કોર્ટ, અમદાવાદ સમક્ષ આરોપનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું અને સદર કેસ સ્પેશિયલ (એ.સી.બી.) કેસ નં. ૫/૨૦૦૬ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૨.૪] આરોપી પર સમન્સની વિધિવત બજવણી કરવામાં આવી હતી અને આરોપી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયા હતા, અને સદર કોડની કલમ ૨૦૭ ની જોગવાઈઓ મુજબ આરોપીને તમામ જરૂરી કાગળોની નકલો પૂરી પાડવામાં આવી હતી કે કેમ તેની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી. આરોપી સામે આંક ૫ પર આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો અને આંક ૬ પર આરોપીનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં, આરોપીએ આરોપની તમામ વિગતોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર પુરાવો રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યો હતો.

૨.૫] ફરિયાદપક્ષે આરોપી સામેનો આરોપ સાબિત કરવા માટે પાંચ મૌખિક અને આઠ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા અને વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે આંક ૪૮ પર પુરાવો બંધ કરવાની પુરસીસ દાખલ કર્યા બાદ, કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું વિશેષ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું. આરોપીએ ફરિયાદપક્ષના તમામ પુરાવાઓનો ઇનકાર કર્યો હતો અને વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદી બાબુભાઈ શકરાભાઈ ઠાકોર નાના-

ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય હતા અને વર્ષ ૧૯૯૧-૧૯૯૨ માટે વેરા પેટે રૂ. ૨૬૯/- ની રકમ બાકી હતી. દિવસ દરમિયાન અગાઉ તેમણે વેરા પેટે રૂ. ૯૯/- ચૂકવ્યા હતા અને તેમની મિલકતના વેરાની બાકી રકમ પેટે રૂ. ૧૭૦/- ની રકમ સ્વીકારવામાં આવી હતી અને કોઈપણ સમયે ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ રકમની માંગણી કરવામાં આવી ન હતી. આરોપી દ્વારા તારીખ ૧૭-૦૩-૧૯૯૨ ના રોજ સરપંચ અને ફરિયાદી વિરુદ્ધ એક ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે ડભોડા પોલીસ સ્ટેશન ખાતે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૫૦૬(૧), ૨૯૪(બી) અને ૧૧૪ હેઠળ II-સી.આર. નં. ૪૭/૧૯૯૨ થી નોંધવામાં આવી હતી અને માત્ર તે અદાવત રાખીને, ફરિયાદીએ તેમની વિરુદ્ધ ખોટી ફરિયાદ દાખલ કરી છે. આરોપીએ સાક્ષીના પાંજરામાં જવાનો ઇનકાર કર્યો હતો પરંતુ જણાવ્યું હતું કે તેઓ પોતાની તરફેણમાં સાક્ષીઓની તપાસણી કરવા માંગે છે અને આંક: ૫૨ પર લક્ષ્મણસિંહ છબીલદાસ બારોટ, આંક: ૫૩ પર બદવાનભાઈ જેઠાભાઈ પરમાર અને આંક: ૫૪ પર સાક્ષી સાવધાનજી મોહોતજી રાઠોડની તપાસણી કરી હતી.

૨.૬] આરોપી તરફેણ વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આંક: ૫૫ પર પુરાવો બંધ કરવાની પુરસીસ દાખલ કરવામાં આવ્યા બાદ, વિદ્વાન એ.પી.પી. અને આરોપી તરફેણ વિદ્વાન વકીલની દલીલો સાંભળવામાં આવી હતી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને તમામ ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા.

૩] નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદા અને હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા - રાજ્યે મુખ્યત્વે એવું જણાવીને હાલની અપીલ દાખલ કરી છે કે

નિર્દોષ મુક્તિનો ચુકાદો અને હુકમ કાયદા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા વિરુદ્ધનો છે. ફરિયાદપક્ષે પાંચ સાક્ષીઓની તપાસણી કરી છે અને આઠ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા છે પરંતુ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે કેસના રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની સાચા અને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં યોગ્ય રીતે મૂલવણી કરી નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે. ફરિયાદપક્ષે સાબિત કર્યું છે કે આરોપી નાના-ચિલોડાના તલાટી-કમ-મંત્રી તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને પોતાની સત્તાવાર ફરજ બજાવવા માટે ફરિયાદી પાસેથી ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી કરી હતી અને આરોપીની કચેરીમાં કામ કરતા પટાવાળા પ્રહલાદજી રણછોડજી ઠાકોરે આરોપીના કહેવાથી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ સ્વીકારી હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ એ બાબતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે એક જાહેર સેવકે ફોજદારી ગેરવર્તણૂક આચરી છે અને સદર ગુનો પી.સી. એક્ટ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે. પંચ સાક્ષી, ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી અને તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપ્યું છે અને ફરિયાદીના કહેવાથી પટાવાળા પ્રહલાદજી રણછોડજી ઠાકોરના કબજામાંથી દાગવાળી ચલણી નોટો કબજે કરવામાં આવી હોવાથી, પી.સી. એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળનું અનુમાન લાગુ પડશે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ વિકૃત, ગેરકાયદેસર, અમાન્ય અને અયોગ્ય છે અને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે.

જા અપીલકર્તા – રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી

સી.એમ. શાહ અને સામાવાળા – મૂળ આરોપી તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે.એમ. બુદ્ધભટ્ટીને સાંભળ્યા.

પા] વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી સી.એમ. શાહે રેકૉર્ડ પરના ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર પુરાવામાંથી આ અદાલતને વિગતવાર પસાર કરી છે અને જણાવ્યું છે કે ફરિયાદપક્ષે સાબિત કર્યું છે કે યોગ્ય વિચારણા કર્યા બાદ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા વિધિવત રીતે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને જો કે ફરિયાદીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે અને તેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપ્યું નથી, છતાં પણ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપતા પુરાવાને ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે અને તે પુરાવા પરથી સાબિત થાય છે કે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી કરવામાં આવી હતી અને સામાવાળાની સૂચનાથી ગ્રામ પંચાયતના પટાવાળા દ્વારા રકમ સ્વીકારવામાં આવી હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એ બાબતની મૂલવણી કરી નથી કે ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી તેમજ તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપ્યું છે અને પંચ સાક્ષીના પુરાવાની યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલવણી કરી નથી. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ આ અદાલતને અપીલ મંજૂર કરવા અને સામાવાળાને ગુના માટે દોષિત ઠેરવવા અનુરોધ કર્યો છે.

ડા] સામાવાળા તરફેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે.એમ. બુદ્ધભટ્ટીએ રજૂઆત કરી છે કે, એ બાબત રેકૉર્ડ પર છે કે તારીખ ૨૪-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સંપૂર્ણ તપાસ બાદ, તપાસ અધિકારીએ પ્રોસિક્યુશન

રિપોર્ટ સાથેની “બી” સમરી દાખલ કરી હતી કારણ કે એવું જણાયું હતું કે ફરિયાદીએ ખોટો કેસ દાખલ કર્યો હતો, જો કે, ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ રકમની કોઈ માંગણી કરવામાં આવી ન હતી અને ફરિયાદીની સૂચનાથી પ્રહલાદજી રણછોડજી ઠાકોર દ્વારા જે રકમ સ્વીકારવામાં આવી હતી, તે ગ્રામ પંચાયતની લેણી નીકળતી વેરાની રકમ હતી. તપાસ અધિકારીએ પ્રોસિક્યુશન રિપોર્ટ સાથેની “બી” સમરી દાખલ કરી હતી, પરંતુ તે સમયે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રોસિક્યુશન રિપોર્ટ સાથેની “બી” સમરી સ્વીકારી ન હતી અને તપાસ એજન્સીને મંજૂરી મેળવીને સક્ષમ અદાલત સમક્ષ આરોપનામું દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, પરંતુ મંજૂરી આપનાર અધિકારીએ એ બાબત ધ્યાને લીધી ન હતી કે કોઈ ગુનો બનતો ન હતો. એ બાબત રેકૉર્ડ પર છે કે કથિત ઘટનાના લગભગ ૮ વર્ષ પછી છેક તારીખ ૦૪-૦૬-૨૦૦૫ ના રોજ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને ટ્રાયલ દરમિયાન, સામાવાળાએ પ્રોસિક્યુશન રિપોર્ટ સાથેની બી સમરી દાખલ કરનાર તપાસ અધિકારી સહિત ત્રણ સાક્ષીઓની તપાસણી કરી છે. એ બાબત રેકૉર્ડ પર છે કે સદર રકમ કોઈ ગેરકાયદેસર લાંચ પેટે ન હતી, પરંતુ તે વેરા તરીકે લેવામાં આવી હતી, જે રકમ ગ્રામ પંચાયતની લેણી નીકળતી હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ પુરાવાઓને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાને લીધા છે અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી અને વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતને અપીલકર્તાની અપીલ નામંજૂર કરવા અનુરોધ કર્યો છે.

૭] શરૂઆતમાં જ, હાલના કેસની હકીકતોની ચર્ચા કરતાં પહેલાં, ૨૦૨૫

લોસૂટ (એસ.સી.) ૧૪૨૩ માં રિપોર્ટ થયેલ પી. સોમારાજુ વિ. સ્ટેટ ઓફ આંધ્રપ્રદેશ ના કેસમાં નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલોની સુનાવણી કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગે પેરા ૧૧ અને ૧૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે:

“૧૧. આગળ વધતાં પહેલાં, અપીલ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ મુક્તિના હુકમમાં હસ્તક્ષેપને નિયંત્રિત કરતાં સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોનું પુનરાવર્તન કરવું યોગ્ય રહેશે, જેની વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં હાઈકોર્ટ દ્વારા પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં જ, અમે ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક ૨૦૦૭ (જ) એસ.સી.સી. ૪૧૫ ના સીમાચિહ્નરૂપ કેસ પર આધાર રાખીએ છીએ જેમાં આ અદાલતે નીચે મુજબ પાંચ-મુદ્દાની પ્રમાણભૂત કસોટી નિર્ધારિત કરી હતી:

“૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામેની અપીલ હાથ ધરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચે મુજબના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ફલિત થાય છે:

(૧) અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ મુક્તિનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલવણી કરવાની અને પુનર્વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત લાદતો નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના

પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેવી કે, “મહત્વપૂર્ણ અને પ્રતીતિકારક કારણો”, “યોગ્ય અને પર્યાપ્ત આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો”, “વિકૃત નિષ્કર્ષો”, “દેખીતી ભૂલો”, વગેરેનો ઉદ્દેશ્ય નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓમાં કાપ મૂકવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તામાં કાપ મૂકવા કરતાં, નિર્દોષ મુક્તિમાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રત્યે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે “ભાષાના અલંકારો” ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જોકે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છુટકારાના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન રહેલું છે. પ્રથમ તો, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ ગુનેગાર સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ હોવાનું માની લેવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છુટકારો પ્રાપ્ત કરી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુનઃપુષ્ટ, પુનઃસમર્થિત અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છુટકારાના

તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.” ૪ (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫.

૧૨. સારાંશમાં, કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ અને ૩૮૬ હેઠળ નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં પુરાવાની સમીક્ષા અને પુનઃ મૂલવણી કરવાની અપીલ અદાલત પાસે નિઃશંકપણે સંપૂર્ણ સત્તા છે. જોકે, નિર્દોષ છુટકારા પછી નિર્દોષતાના પુનઃપુષ્ટ અથવા ‘બેવડા’ અનુમાનને કારણે, હસ્તક્ષેપ મર્યાદિત હોવો જોઈએ. જો રેકૉર્ડના આધારે બે વાજબી મંતવ્યો શક્ય હોય, તો નિર્દોષ છુટકારામાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. ન્યાયિક હસ્તક્ષેપ માત્ર ત્યારે જ વાજબી ઠરે છે જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટનું મંતવ્ય વિકૃત હોય, મહત્વપૂર્ણ પુરાવાના ખોટા વાંચન અથવા તેની અવગણના પર આધારિત હોય, અથવા તેના પરિણામે ન્યાયની સ્પષ્ટ નિષ્ફળતા સર્જાતી હોય. વધુમાં, અપીલ અદાલતે નિર્દોષ છુટકારાને ઉલટાવતાં પહેલાં અને પોતાના કારણો આપતાં પહેલાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છુટકારા માટે આપવામાં આવેલાં કારણોની વિચારણા કરવી જોઈએ. આ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાઓની હારમાળાએ આ સ્થિતિને વધુ દૃઢપણે સ્થાપિત કરી છે, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે, મલ્લપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કલાર્નટક, ૨૦૨૪ આઈ.એન.એસ.સી. ૧૦૪, બલ્લુ ઉર્ફે બલરામ ઉર્ફે બાલમુકુંદ અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ ૨૦૨૪ આઈ.એન.એસ.સી. ૨૫૮, બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કલાર્નટક ૨૦૨૪ આઈ.એન.એસ.સી. ૩૨૦ અને કોન્સ્ટેબલ ૮૦૭ સુરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાખંડ ૨૦૨૫ આઈ.એન.એસ.સી. ૧૧૪ નો સમાવેશ થાય છે.”

૭.૧] સર્વોચ્ચ અદાલતે, ૨૦૨૫ આઈ.એન.એસ.સી. ૧૧૪ માં રિપોર્ટ થયેલ સુરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાખંડ ના કેસમાં, પેરા નં. ૧૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરેલ છે:-

“૧૧. તાજેતરમાં, બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક ના કેસમાં, આ અદાલતની એક બેંચ કે જેમાં અમારા પૈકીના એક સભ્ય હતા (બી.આર. ગવર્ધ, ન્યાયમૂર્તિ), તેમને નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં હસ્તક્ષેપના વ્યાપના સંબંધમાં કાનૂની સ્થિતિ પર વિચારણા કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો. તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

“૩૮. સૌપ્રથમ તો, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા આરોપીના નિર્દોષ છુટકારાને પડકારવા માટે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપના વ્યાપને નિયંત્રિત કરતા આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલા સિદ્ધાંતોનો અમે પુનરોચ્ચાર કરવા માંગીએ છીએ.

૩૯. આ અદાલતે રાજેશ પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર [રાજેશ પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૨૦૨૨) ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૧ : (૨૦૨૨) ૨ એસ.સી.સી. (ક્રિ) ૩૧] માં આ ક્ષેત્રને આવરી લેતી કાનૂની સ્થિતિ સંક્ષેપમાં રજૂ કરતાં, અગાઉના વિવિધ ચુકાદાઓ ધ્યાને લીધા હતા અને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું : (એસ.સી.સી. પાના ૪૮૨-૮૩, પેરા ૨૯)

૨૯. ચુકાદાઓની હારમાળાનો સંદર્ભ લીધા પછી, આ અદાલતે નિર્દોષ

છુટકારાના હુકમ સામેની અપીલ હાથ ધરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચે મુજબના સામાન્ય સિદ્ધાંતો નીચેના શબ્દોમાં તારવી કાઢ્યા હતા :
(ચંદ્રપ્પા કેસ [ચંદ્રપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ : (૨૦૦૭) ૨ એસ.સી.સી. (કિ) ૩૨૫] , એસ.સી.સી. પાનું ૪૩૨, પેરા ૪૨)

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ સામેની અપીલ હાથ ધરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચે મુજબના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ફલિત થાય છે:

(૧) અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છુટકારાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનર્વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત લાદતો નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેવી કે, “મહત્વપૂર્ણ અને પ્રતીતિકારક કારણો”, “યોગ્ય અને પર્યાપ્ત આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો”, “વિફૂત તારણો”, “દેખીતી ભૂલો”, વગેરેનો ઉદ્દેશ્ય નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓમાં કાપ મૂકવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો

પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તામાં કાપ મૂકવા કરતાં, નિર્દોષ છુટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રત્યે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે “ભાષાના અલંકારો” ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(જ) જોકે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છુટકારાના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન રહેલું છે. પ્રથમ તો, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ ગુનેગાર સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ હોવાનું માની લેવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છુટકારો પ્રાપ્ત કરી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુનઃપુષ્ટ, પુનઃસમર્થિત અને મજબૂત બને છે.

(પ) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છુટકારાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.”

૪૦. વધુમાં, એચ.ડી. સુંદરા વિ. સ્ટેટ ઓફ કલાર્નટક [એચ.ડી. સુંદરા વિ. સ્ટેટ ઓફ કલાર્નટક, (૨૦૨૩) ૯ એસ.સી.સી. ૫૮૧ : (૨૦૨૩) ૩ એસ.સી.સી. (કિ) ૭૪૮] માં આ અદાલતે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૭૮ હેઠળ નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલ હાથ ધરતી વખતે અપીલીય હકૂમતના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા સિદ્ધાંતોનો સારાંશ નીચે મુજબ આપ્યો હતો : (એસ.સી.સી. પાનું

પ૮૪, પેરા ૮)

“૮. ... XXX XXX XXX

૮.૧. આરોપીનો નિર્દોષ છુટકારો નિર્દોષતાના અનુમાનને વધુ મજબૂત બનાવે છે;

૮.૨. નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે, અપીલ અદાલત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરવા માટે હકદાર છે;

૮.૩. અપીલ અદાલતે, નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કર્યા પછી, એ બાબત ધ્યાને લેવી જરૂરી છે કે શું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલું મંતવ્ય એવું સંભવિત મંતવ્ય છે કે જે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે લઈ શકાયું હોત;

૮.૪. જો અપનાવવામાં આવેલું મંતવ્ય એ સંભવિત મંતવ્ય હોય, તો અપીલ અદાલત અન્ય મંતવ્ય પણ શક્ય હતું તેવા આધાર પર નિર્દોષ છુટકારાના હુકમને ઉલટાવી શકે નહીં; અને

૮.૫. અપીલ અદાલત નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં માત્ર ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે જો તે એવા તારણ પર આવે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે માત્ર એક જ નિષ્કર્ષ નોંધી શકાય તેમ હતો કે આરોપીનો ગુનો વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયો હતો અને અન્ય કોઈ નિષ્કર્ષ શક્ય ન હતો.”

૪૧. આમ, એ બાબત શંકાથી પર છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીની તરફેણમાં નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે અપીલ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવતા હસ્તક્ષેપના વ્યાપનો ઉપયોગ નીચે મુજબના સિદ્ધાંતોની મર્યાદામાં કરવાનો રહે છે:

૪૧.૧. નિર્દોષ છુટકારાનો ચુકાદો સ્પષ્ટ વિફૂતિથી દૂષિત છે;

૪૧.૨. તે રેકૉર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ પુરાવાના ખોટા વાંચન/ધ્યાને લેવાની ક્ષતિ પર આધારિત છે; અને

૪૧.૩. કોઈ બે વાજબી મંતવ્યો શક્ય નથી અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવા પરથી માત્ર આરોપીના ગુના સાથે સુસંગત હોય તેવું જ મંતવ્ય શક્ય છે.”

૮] કાયદાનો એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં, અપીલ અદાલત એ મર્યાદાથી બંધાયેલી છે કે જ્યાં સુધી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાની મૂલવણી કર્યા પછી એવું ન જણાય કે કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા અથવા વિફૂતિ રહેલી છે જેના પર અદાલત સંભવતઃ પહોંચી શકી ન હોત, ત્યાં સુધી નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાનો રહેતો નથી. એ પણ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે પુરાવાની સમીક્ષા કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી પરંતુ, સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ દ્વારા આરોપીની નિર્દોષતાનું અનુમાન વધુ મજબૂત બને છે. ન્યાય

વહીવટના તાણાવાણામાંથી પસાર થતો સુવર્ણ દોર ફોજદારી કેસોમાં એ છે કે જો ફરિયાદપક્ષના કેસમાં રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા પરથી બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એટલે કે (૧) આરોપીનો દોષ અને (૨) તેની નિર્દોષતા, તો જે મંતવ્ય આરોપીની તરફેણમાં હોય તેને અપનાવવું જોઈએ, અને જો ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીની તરફેણનું મંતવ્ય અપનાવ્યું હોય, તો અપીલ અદાલતે નિર્દોષ છુટકારાના તારણોમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. અપીલ અદાલત નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદા અને હુકમમાં માત્ર ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે જ્યારે પ્રતીતિકારક અને નક્કર કારણો હોય અને સદર હુકમ સ્પષ્ટપણે અવાજબી હોય તથા જ્યાં અપીલ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે પુરાવાના આધારે, દોષસિદ્ધિ અનિવાર્ય છે.

૯] પી.સી. એક્ટ હેઠળના કેસોના સંબંધમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે, ૨૦૨૨ ૦ સુપ્રીમ (એસ.સી.) ૧૨૪૮ માં રિપોર્ટ થયેલ નીરજ દત્તા વિ. સ્ટેટ (ગવર્નમેન્ટ ઓફ એન.સી.ટી. ઓફ દિલ્હી) ના કેસમાં, પેરા નં. ૬૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરેલ છે:

“૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી જે ફલિત થાય છે તેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે: -

(એ) સદર અધિનિયમની કલમો ૭ અને ૧૩ (૧)(ડી) (૧) અને (૨) હેઠળ આરોપી જાહેર સેવકનો દોષ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદગ્રસ્ત હકીકત તરીકે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિની સાબિતી એક અનિવાર્ય શરત છે.

(બી) આરોપી પર દોષ પુરવાર કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે સૌપ્રથમ હકીકત તરીકે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને ત્યારબાદની સ્વીકૃતિ સાબિત કરવી પડશે. આ વિવાદગ્રસ્ત હકીકત કાં તો સીધા પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે જે મૌખિક પુરાવા અથવા દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.

(સી) વધુમાં, વિવાદગ્રસ્ત હકીકત, એટલે કે, ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિની સાબિતી, સીધા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાના અભાવમાં પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા દ્વારા પણ સાબિત કરી શકાય છે.

(ડી) વિવાદગ્રસ્ત હકીકત, એટલે કે, જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત કરવા માટે, નીચે મુજબના પાસાઓ ધ્યાનમાં રાખવાના રહેશે:

(૧) જો જાહેર સેવક તરફથી કોઈપણ માંગણી થયા વિના લાંચ આપનાર દ્વારા ચૂકવણી કરવાની ઓફર કરવામાં આવે અને બાદનો જાહેર સેવક માત્ર સદર ઓફર સ્વીકારે અને ગેરકાયદેસર લાંચ મેળવે, તો તે સદર અધિનિયમની કલમ ૭ મુજબ સ્વીકારનો કેસ છે. આવા કેસમાં, જાહેર સેવક દ્વારા પૂર્વ માંગણી હોવી જરૂરી નથી.

(૨) બીજી બાજુ, જો જાહેર સેવક માંગણી કરે અને લાંચ આપનાર સદર માંગણીનો સ્વીકાર કરે અને માંગવામાં આવેલી લાંચ સુપરત કરે, જે બદલામાં જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તો તે મેળવવાનો કેસ છે. મેળવવાના કેસમાં,

ગેરકાયદેસર લાંચ માટેની પૂર્વ માંગણી જાહેર સેવક તરફથી ઉદ્ભવે છે. આ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૧)(ડી)(૧) અને (૨) હેઠળનો ગુનો છે.

(૩) ઉપરના (૧) અને (૨) બંને કેસોમાં, અનુક્રમે લાંચ આપનાર દ્વારા ઓફર અને જાહેર સેવક દ્વારા માંગણી ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદગ્રસ્ત હકીકત તરીકે સાબિત કરવાની રહે છે. બીજા શબ્દોમાં, અન્ય કોઈપણ બાબત વિના માત્ર ગેરકાયદેસર લાંચનો સ્વીકાર કરવો કે મેળવવી, તે સદર અધિનિયમની અનુક્રમે કલમ ૭ અથવા કલમ ૧૩ (૧)(ડી), (૧) અને (૨) હેઠળનો ગુનો બનાવશે નહીં. તેથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળ, ગુનો પુરવાર કરવા માટે, લાંચ આપનાર તરફથી એક ઓફર ઉદ્ભવેલી હોવી જોઈએ જે જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલી હોય, જે તેને ગુનો બનાવશે. તેવી જ રીતે, જાહેર સેવક દ્વારા પૂર્વ માંગણી કરવામાં આવી હોય જે લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને બદલામાં ચૂકવણી કરવામાં આવે જે જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તો તે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૧)(ડી) અને (૧) અને (૨) હેઠળ મેળવવાનો ગુનો બનશે.

(૪) ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકાર અથવા મેળવવા અંગે હકીકતનું અનુમાન અદાલત દ્વારા તારણના રૂપમાં માત્ર ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે પાયાની હકીકતો સુસંગત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી હોય અને તેના અભાવમાં નહીં. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે, માંગણીની હકીકત ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે કે નહીં તેની

વિચારણા કરતી વખતે અદાલત હકીકતનું અનુમાન બાંધવાનો વિવેકાધિકાર ધરાવે છે. અલબત્ત, હકીકતનું અનુમાન આરોપી દ્વારા ખંડનને આધીન છે અને ખંડનના અભાવમાં અનુમાન કાયમ રહે છે.

(એફ) જો ફરિયાદી ‘હોસ્ટાઈલ’ થાય, અથવા મૃત્યુ પામ્યો હોય અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન પોતાનો પુરાવો રજૂ કરવા માટે અનુપલબ્ધ હોય તેવા સંજોગોમાં, ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અન્ય કોઈપણ સાક્ષીનો પુરાવો રજૂ કરીને સાબિત કરી શકાય છે, જે ફરીથી કાં તો મૌખિક રીતે અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા પુરાવો આપી શકે છે અથવા ફરિયાદપક્ષ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા દ્વારા કેસ સાબિત કરી શકે છે. ટ્રાયલ શમી જતી નથી કે આરોપી જાહેર સેવકના નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં પરિણમતી નથી.

(જી) જ્યાં સુધી સદર અધિનિયમની કલમ ૭ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, વિવાદગ્રસ્ત હકીકતો સાબિત થવા પર, કલમ ૨૦ અદાલત માટે એવું અનુમાન બાંધવું ફરજિયાત બનાવે છે કે ગેરકાયદેસર લાંચ સદર કલમમાં જણાવ્યા મુજબ હેતુ અથવા ઈનામના ઉદ્દેશ્ય માટે હતી. સદર અનુમાન અદાલત દ્વારા કાયદેસરના અનુમાન અથવા કાયદાના અનુમાન તરીકે બાંધવામાં આવવું જોઈએ. અલબત્ત, સદર અનુમાન પણ ખંડનને આધીન છે. કલમ ૨૦ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૧)(ડી) (૧) અને (૨) ને લાગુ પડતી નથી.

(એચ) અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ કાયદાની ધારણા એ ઉપર મુદ્દા (ઈ) માં સંદર્ભિત હકીકતની ધારણા કરતા ભિન્ન

છે કારણ કે પૂર્વોક્ત ફરજિયાત ધારણા છે જ્યારે ઉત્તરોક્ત સ્વભાવે વિવેકાધીન છે.”

૧૦] કાયદાના ઉપરોક્ત સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના રેકૉર્ડ પરના ફરિયાદપક્ષના પુરાવાને ધ્યાને લેતાં, આરોપી સામેનો આરોપ સાબિત કરવા માટે, આંક ૧૦ પર તપાસવામાં આવેલ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ – શંભુભાઈ મહાદેવભાઈ ખટાણા સક્ષમ સત્તાધિકારી છે, જેમણે મુકદ્દમો ચલાવવાની મંજૂરી આપેલ છે, જે આંક: ૧૧ પર રજૂ કરવામાં આવેલ છે. સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે તેઓ તારીખ ૧૫-૦૧-૨૦૦૩ થી ૦૪-૦૬-૨૦૦૬ સુધી નાયબ જિલ્લા વિકાસ અધિકારી, જિલ્લા પંચાયત, ગાંધીનગર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેમને એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન તરફથી કાગળો મળ્યા હતા અને તેમણે મુકદ્દમો ચલાવવાની મંજૂરી આપી હતી.

આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે જ્યારે મુકદ્દમા સાથેની “બી” સમરી દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે માત્ર ઔપચારિકતા होती નથી અને સદર સાક્ષીએ એ બાબતનો ઇનકાર કર્યો હતો કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે મુકદ્દમા સાથેના “બી” સમરી રિપોર્ટની નામંજૂરી નીચે પસાર કરેલા હુકમમાં મંજૂરી મેળવીને આરોપનામું દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હોવાથી તેમણે વિચારણા કર્યા વિના માત્ર મંજૂરી આપી દીધી હતી.

૧૦.૧] આંક ૨૯ પર તપાસવામાં આવેલ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ –

બાબુભાઈ શકરાભાઈ ઠાકોર ફરિયાદી છે, જેમણે જણાવેલ છે કે તેઓ થ્રી-ફેઝ વીજ જોડાણ લેવા માંગતા હતા અને તેમને આકારણી પત્રકની જરૂર હતી તથા તેઓ આરોપીને મળ્યા હતા. આરોપીએ તેમને રૂ. ૧૭૦/- ની રકમ ચૂકવવા અને પહોંચ લઈ જવા જણાવ્યું હતું પરંતુ તેમણે કોઈ રકમ ચૂકવવાની થતી ન હતી. જ્યારે તેઓ ગયા ત્યારે કયા અધિકારી હતા તે તેઓ જાણતા નથી અને તેઓ ચુથાજીને પોતાની સાથે લઈ ગયા હતા, તેઓ શાહીબાગ ખાતેના એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશને ગયા હતા અને તેઓને જણાવ્યું હતું કે તલાટી પહોંચ આપતા નથી. તેમની ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી અને ફરિયાદમાં જણાવ્યા મુજબની વિગતો તેમણે જણાવી ન હતી. આરોપીએ તેમને પટાવાળાને ચાના ખર્ચ પેટે રૂ. ૧૭૦/- ની રકમ આપવા જણાવ્યું હતું અને તેમણે પટાવાળાને સદર રકમ આપી હતી. ફરિયાદીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે તથા વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા તેમની લંબાણપૂર્વક ઊલટતપાસ કરવામાં આવી છે.

આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે, બનાવના સમયે, તેઓ ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય હતા અને સરપંચ એક ચુથાજી હતા તથા સાવધાનજી ઉપસરપંચ હતા. તેઓ ગુજરાત લેબર પંચાયતના અગ્રણી હતા અને તે સમયે તેઓ જે બિસ્કિટ કંપનીમાં કામ કરતા હતા તે હડતાળ પર હતી. સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે આરોપીએ તારીખ ૧૭-૦૩-૧૯૯૩ ના રોજ તેમની વિરુદ્ધ ફરિયાદ દાખલ કરી હતી કે નહીં,

જે ડભોડા પોલીસ સ્ટેશન ખાતે II-સી.આર. નં. ૪૭/૧૯૯૨ થી નોંધવામાં આવી હતી, તે તેઓ જાણતા નથી. તેમણે તારીખ ૧૧-૦૪-૧૯૯૧ ના રોજ વેરા પેટે રૂ. ૨૬૯/- ની રકમ ચૂકવી હતી અને તે બદલ તેમને પહોંચ આપવામાં આવી હતી. ઊલટતપાસ દરમિયાન, આરોપીના વિદ્વાન વકીલે ડભોડા પોલીસ સ્ટેશનની II-સી.આર. નં. ૪૭/૧૯૯૨ વાળી એફ.આઈ.આર. આંક: ૩૪ પર રજૂ કરી હતી અને સદર સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તારીખ ૧૭-૦૩-૧૯૯૨ ના રોજ આરોપી દ્વારા તેમની અને સરપંચ ચુથાજી વિરુદ્ધ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૧૦.૨] આંક: ૩૫ પર તપાસવામાં આવેલ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ - યુસુફ આદમભાઈ પહાડી પંચ સાક્ષી છે, જેમણે તેઓ અને અન્ય પંચ સાક્ષી ધરમ ગોવિંદરામ પંજાબી શાહીબાગ ખાતેના એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશને ગયા તે સમયથી લઈને ટ્રેપ સફળ થઈ ત્યાં સુધી ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી દ્વારા તેમની હાજરીમાં હાથ ધરવામાં આવેલી સમગ્ર કાર્યવાહીનું વર્ણન કર્યું છે. ટ્રેપ સંબંધે, સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે તેમને શેડો સાક્ષી તરીકે જવાની સૂચના આપવામાં આવી હતી અને તેઓ ફરિયાદીની સાથે ગયા હતા તથા તેઓ નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતની કચેરીમાં ગયા હતા જ્યાં આરોપી એક ટેબલ પાસે ખુરશી પર બેઠા હતા અને ફરિયાદી તેમની સામેની ખાલી ખુરશી પર બેઠા હતા. બાજુના ટેબલ પાસે બીજી એક ખુરશી હતી, જે ખાલી હતી અને તેઓ જઈને તે ખુરશી પર બેઠા, અને ફરિયાદીએ આરોપીને જણાવ્યું કે તેઓ વેરો ભરવા આવ્યા છે. આરોપી દ્વારા રૂ. ૭૮૭/- ની રકમ માંગવામાં આવી હતી અને ફરિયાદી પાસે રૂ. ૮૩૦/- ની રકમ

હતી, જેમાંથી, તેમણે આરોપીને રૂ. ૮૦૦/- ની રકમ આપી હતી અને આરોપીએ વધારાની રૂ. ૧૩/- ની રકમ તેમને પરત કરી હતી. વેરાની પહોંચો આપવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ આરોપીએ ફરિયાદીને પૂછ્યું અને ફરિયાદીએ પોતાના ખિસ્સામાંથી રૂ. ૧૭૦/- ની રકમ કાઢી હતી. આરોપીની પાછળ એક પટાવાળો ઊભો હતો અને આરોપીએ ફરિયાદીને સદર રકમ પટાવાળાને સોંપવા જણાવ્યું હતું અને પટાવાળાને કહ્યું હતું કે સદર રકમ છેલ્લા ત્રણ વર્ષની બાકી રકમ હતી. પટાવાળાએ સદર રકમ સ્વીકારી હતી અને ફરિયાદીએ પૂર્વનિર્ધારિત ઇશારો કર્યો હતો અને દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્યો આવી પહોંચ્યા હતા અને બંને આરોપીઓ રંગેહાથ ઝડપાઈ ગયા હતા.

આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે તેમને તેમના વરિષ્ઠ અધિકારીની ચેમ્બરમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેઓ પંચ સાક્ષી તરીકે જશે કે કેમ તે અંગે પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી અને તેમણે પોતાની સંમતિ આપી હતી પરંતુ તેમને પંચ તરીકે એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશનના અધિકારી સાથે જવા માટે અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ આપવામાં આવ્યો ન હતો. દરોડાના સમયે, નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયત કચેરીમાં અન્ય ઘણા લોકો હતા કે જેઓ પોતાના કામ માટે આવ્યા હતા અને સરપંચ પણ હાજર હતા પરંતુ સરપંચને બહાર જવા કહેવામાં આવ્યું હતું કે કેમ તે તેમને યાદ નથી. રૂ. ૧૭૦/- ની રકમ આરોપી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી ન હતી અને જે વ્યક્તિએ સદર રકમ સ્વીકારી હતી તેમનો પાછળથી પટાવાળા તરીકે પરિચય આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૦.૩] આંક: ૩૬ પર તપાસવામાં આવેલ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ – મનુજી ગુલાબજી ચાવડા ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી છે, જેમણે તારીખ ૨૪-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ, જ્યારે નાના ચિલોડાના રહેવાસી એવા ફરિયાદી બાબુજી સકરાજી ઠાકોર પોતાની ફરિયાદ નોંધાવવા એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશને આવ્યા તે સમયથી લઈને ટ્રેપ સફળ થઈ ત્યાં સુધી તેમણે હાથ ધરેલી સમગ્ર કાર્યવાહીનું વર્ણન કર્યું છે.

આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે તેમણે વર્ષ ૧૯૯૧-૧૯૯૨ માટે ફરિયાદી પાસેથી કોઈ બાકી કર લેણો નીકળતો હતો કે કેમ તે અંગે પૂછપરછ કરી હતી પરંતુ કોઈ કર બાકી ન હતો.

૧૦.૪] આંક: ૪૬ પર તપાસવામાં આવેલ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ – અનિરુદ્ધસિંહજી મોહબ્બતસિંહજી જાડેજા તપાસ અધિકારી છે, જેમણે તપાસ દરમિયાન તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનું વર્ણન કર્યું છે.

આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે તપાસ અગાઉ લક્ષ્મણસિંહ છબીલદાસ બારોટ, પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર, એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા સંભાળવામાં આવી હતી અને તેમણે સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા હતા તથા પ્રોસિક્યુશન સાથેનો “બી” સમરી રિપોર્ટ દાખલ કર્યો હતો જે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. અદાલતનો હુકમ મળ્યા પછી, તેમણે મુકદ્દમો ચલાવવાની મંજૂરીનો

હુકમ મેળવવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરી હતી અને તે સિવાય, તેમણે અન્ય કોઈ તપાસ હાથ ધરી નથી.

૧૧] વિદ્વાન એ.પી.પી. એ આંક: ૪૯ પર કલોર્નિંગ પુરસીસ દાખલ કર્યા પછી, કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું વિશેષ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આરોપીએ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા તમામ પુરાવાઓનો ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેમની સામે ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે કારણ કે તેમણે ફરિયાદી અને સરપંચ ચુથાજી સામે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૫૦૬(૧), ૨૯૪(બી) અને ૧૧૪ હેઠળ ડભોડા પોલીસ સ્ટેશન ખાતે એક એફ.આઈ.આર. દાખલ કરી હતી, જે ડભોડા પોલીસ સ્ટેશન ખાતે II-સી.આર. નં. ૪૭/૧૯૯૨ થી નોંધવામાં આવી હતી. આરોપીએ જણાવેલ છે કે, વાસ્તવમાં, કરની રકમ બાકી હતી જે ટ્રેપની તારીખે ફરિયાદી દ્વારા ચૂકવવામાં આવી હતી અને તેમણે તે સ્વીકારી ન હતી પરંતુ તે સમયે પટાવાળાને સદર રકમ સ્વીકારવા સૂચના આપી હતી કારણ કે તે ત્રણ વર્ષનો બાકી કર હતો અને તેમણે તુરંત જ તે પેટેની પહોંચ આપી હતી. આરોપીએ સાક્ષીના કહેડામાં આવવાનો ઇનકાર કર્યો હતો પરંતુ જણાવ્યું હતું કે તેઓ પોતાના વતી બચાવપક્ષના સાક્ષીઓની તપાસણી કરવા માંગે છે અને તેમણે આંક: ૫૨ પર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ લક્ષ્મણસિંહ છબીલદાસ બારોટની તપાસણી કરી છે. સદર સાક્ષી તપાસ અધિકારી છે, જેમણે અગાઉ ગુનાની તપાસ કરી હતી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પ્રોસિક્યુશન સાથેનો “બી” સમરી રિપોર્ટ દાખલ કર્યો હતો. સદર સાક્ષીએ જણાવેલ છે કે તપાસ દરમિયાન એવું

જણાયું હતું કે ફરિયાદીનો ત્રણ વર્ષનો કર બાકી હતો અને આરોપીએ તે સમયે રૂ. ૨૦૦/- અને રૂ. ૬૯/- ની પહોંચો આપી હતી. તપાસ દરમિયાન એ પણ જણાયું હતું કે ફરિયાદી અગાઉ ગ્રામ પંચાયતમાં આવ્યા હતા અને રૂ. ૯૯/- ની રકમ આપી હતી તથા બાકીની રકમ સાંજ સુધીમાં ચૂકવવાની હતી. તપાસ દરમિયાન એ પણ જણાયું હતું કે આરોપી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદના અનુસંધાને, સરપંચ છુથાજીને સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે, ફરિયાદી સાથે મેળાપીપણું કરીને, ખોટી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી અને તેથી, તેમણે વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પ્રોસિક્યુશન સાથેનો “બી” સમરી રિપોર્ટ દાખલ કર્યો હતો.

એ.પી.પી. તરફેના વિજ્ઞાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે પંચનામામાં એવો ઉલ્લેખ છે કે કર પેટે ફરિયાદી દ્વારા આરોપીને રૂ. ૮૦૦/- ની રકમ આપવામાં આવી હતી અને બાકી રહેલી રૂ. ૧૩/- ની રકમ આરોપી દ્વારા ફરિયાદીને પરત કરવામાં આવી હતી.

૧૧.૧] આંક: ૫૩ પર તપાસવામાં આવેલા બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ બળવંતભાઈ જેઠાભાઈ પરમારે જણાવ્યું છે કે તેઓ નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય હતા અને જ્યારે ફરિયાદી પોતાનો બાકી કર ચૂકવવા આવ્યા ત્યારે તેઓ કચેરીમાં હાજર હતા. તેમની હાજરીમાં, ફરિયાદીએ આરોપીને જણાવ્યું હતું કે તેઓ પોતાનો બાકી કર ચૂકવવા આવ્યા છે અને પહોંચો બનાવી આપવી અને આરોપીએ રૂ. ૨૦૦/- તથા રૂ. ૬૯/- ની પહોંચો બનાવી હતી પરંતુ જ્યારે

ફરિયાદીએ પોતાના ખિસ્સા તપાસ્યા, ત્યારે માત્ર રૂ. ૯૯/- ની રકમ જ મળી આવી હતી અને તેથી, આરોપીએ તેમને દિવસ દરમિયાન પછીથી બાકીની રકમ ચૂકવી દેવા જણાવ્યું હતું. સાક્ષીએ એ પણ જણાવ્યું છે કે આરોપીએ સરપંચ છુથાજી અને ફરિયાદી વિરુદ્ધ કેસ દાખલ કર્યો હતો અને સરપંચ છુથાજીને સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા અને ટ્રેપના આશરે દસ દિવસ પહેલાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

એ.પી.પી. તરફેના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ સ્થળ પર હાજર હોવાથી પોલીસે ટ્રેપના દિવસે તેમનું નિવેદન નોંધ્યું હતું.

૧૧.૨] આંક: ૫૪ પર તપાસવામાં આવેલા બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ સાવધાનજી મોહોતાજી રાઠોડ નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના ઉપસરપંચ હતા અને તેમણે પણ જણાવ્યું છે કે રેઈડ સમયે તેઓ સ્થળ પર હાજર હતા અને તપાસ અધિકારી શ્રી બારોટ દ્વારા તેમનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું. આરોપીએ પણ જણાવ્યું હતું કે ચૂકવવામાં આવેલી રકમ કરની બાકી રકમ પેટે હતી.

૧૨] સમગ્ર ફરિયાદપક્ષના પુરાવાનું કાળજીપૂર્વક અવલોકન અને મૂલવણી કરતાં, એ બાબત સામે આવે છે કે ફરિયાદપક્ષના કેસ મુજબ, આરોપીએ તારીખ ૨૨-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ રૂ. ૧૭૦/- ની ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી કરી હતી, જે તારીખ ૨૪-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ ચૂકવવાની હતી. ફરિયાદીએ પોલીસ ફરિયાદ

નોંધાવી હતી અને સ્વતંત્ર પંચ સાક્ષીઓની હાજરીમાં એક ટ્રેપ ગોઠવવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષનું એવું કથન છે કે આરોપીએ લાંચની રકમની માંગણી કરી હતી અને સ્વીકારી હતી તથા નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના પટાવાળા દ્વારા વાસ્તવમાં દાગવાળી ચલણી નોટો સ્વીકારવામાં આવી હતી અને તારીખ ૨૪-૦૬-૧૯૯૩ ના રોજ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. જો કે, પ્રારંભિક તબક્કે, આ બાબતની તપાસ કરનાર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ - લક્ષ્મણસિંહ છબીલદાસ બારોટને જણાવ્યું હતું કે આ ફરિયાદ સંપૂર્ણપણે ખોટી હતી અને, તેથી, તેમણે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ “પ્રોસિક્યુશન સાથે બી સમરી” રિપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સદર રિપોર્ટ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને તપાસ અધિકારીને જરૂરી મંજૂરી મેળવીને આરોપનામું દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. સદર નિર્દેશના અનુસંધાને, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ અનિરુદ્ધસિંહજી મોહબ્બતસિંહજી જાડેજાએ પ્રોસિક્યુશન માટેની મંજૂરી મેળવી હતી, જે ઘટનાના લગભગ બાર વર્ષ પછી તારીખ ૦૨-૦૪-૨૦૦૫ ના રોજ આપવામાં આવી હતી. જ્યારે પુરાવાની તપાસણી કરવામાં આવે છે, ત્યારે ફરિયાદી પોતાના અગાઉના નિવેદન પરથી સંપૂર્ણપણે ફરી ગયા છે અને તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. ઉલટતપાસમાં પણ, તેમણે એવું જણાવ્યું નથી કે કોઈપણ સમયે આરોપીએ તેમની પાસેથી કોઈ ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી કરી હતી. પંચ સાક્ષી, કે જેમણે શેડો સાક્ષી તરીકે કામ કર્યું હતું, તેમણે પણ જુબાની આપી છે કે ટ્રેપ સમયે, ફરિયાદીએ આરોપીને જણાવ્યું હતું કે તેઓ રકમ ચૂકવવા આવ્યા છે અને, પોતાની મેળે જ, દાગવાળી ચલણી નોટો બહાર કાઢી હતી અને આરોપીને

રૂ. ૧૭૦/- સોંપવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. આરોપીએ સદર રકમ સ્વીકારી ન હતી અને તેમની પાછળ ઊભેલા પટાવાળાને તે સ્વીકારવા સૂચના આપી હતી, એમ જણાવીને કે તે ત્રણ વર્ષના બાકી કરની લેણી રકમ પેટે હતી. સાક્ષીએ એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે કર પેટે રૂ. ૭૮૭/- બાકી હતા અને ફરિયાદીએ રૂ. ૮૦૦/- ચૂકવ્યા હતા, ત્યાર પછી, આરોપીએ રૂ. ૧૩/- પરત કર્યા હતા. આ હકીકતોને આંક: ૩૯ પરના પંચનામા દ્વારા સમર્થન મળે છે.

૧૨.૧] પોતાના વિશેષ નિવેદનમાં, આરોપીએ એવો સ્પષ્ટ બચાવ લીધો છે કે તેમને ખોટી રીતે સંડોવી દેવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ લક્ષ્મણસિંહ છબીલદાસ બારોટ, તપાસ અધિકારીની તપાસણી કરી છે, જેમણે અસંદિગ્ધપણે જુબાની આપેલ છે કે પ્રિવેન્શન ઓફ ક્રપ્શન એક્ટ હેઠળ કોઈ ગુનો બનતો ન હતો, કારણ કે ગેરકાયદેસર લાંચ માટે ક્યારેય કોઈ માંગણી કરવામાં આવી ન હતી અને વસૂલ કરવામાં આવેલી રકમ બાકી ટેક્સ પેટેની હતી. બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ બળવંતભાઈ જેઠાભાઈ પરમાર અને બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ સાવધાનજી મહોતાજી રાઠોડ, કે જેઓ અનુક્રમે નાના ચિલોડા ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય અને ઉપ સરપંચ હતા તથા ટ્રેપના સમયે ઉપસ્થિત હતા, તેમણે પણ બચાવપક્ષના કથનને સમર્થન આપ્યું છે. તેમણે જણાવ્યું છે કે ફરિયાદી સવારે વહેલા કચેરીએ આવ્યા હતા અને ટેક્સ પેટે રૂ. ૨૬૯/- બાકી હતા. ફરિયાદીએ પહોંચો બનાવી આપવા વિનંતી કરી હતી, અને આરોપીએ રૂ. ૨૦૦/- તથા રૂ. ૬૯/- ની પહોંચો આપી હતી. તે સમયે ફરિયાદી પાસે માત્ર રૂ. ૯૯/- જ

હતા, જે તેમણે ચૂકવ્યા હતા અને દિવસ દરમિયાન પછીથી બાકીની રકમ ચૂકવી આપવાનું વચન આપ્યું હતું. ત્યારબાદ તેઓ અન્ય મિલકત સંબંધિત રૂ. ૭૮૭/- ની વધુ ટેક્સ જવાબદારી સાથે પરત આવ્યા હતા. આરોપીએ રૂ. ૧૩/- છૂટા પરત કર્યા હતા અને ત્યારબાદ તે રકમ પેટે રૂ. ૧૭૦/- સ્વીકાર્યા હતા, જેના માટે શરૂઆતમાં રૂ. ૯૯/- મેળવ્યા બાદ તે જ દિવસે અગાઉ રૂ. ૨૬૯/- ની પહોંચ પહેલેથી જ આપી દેવામાં આવી હતી. આરોપીનો સમગ્ર બચાવ બચાવપક્ષના સાક્ષીઓની જુબાની તેમજ ખુદ ફરિયાદીની હોસ્ટાઈલ જુબાની દ્વારા દબાવેલો સમર્થન પામે છે. ફરિયાદીએ ક્યાંય પણ એવું જણાવ્યું નથી કે આરોપીએ કોઈ ગેરકાયદેસર લાંચ માંગી હતી. માંગણી અને સ્વીકૃતિના આવશ્યક તત્વોના અભાવમા , ફરિયાદપક્ષ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળ કોઈપણ ગુનો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે.

૧૩] પી. સોમારાજુ (ઉપર મુજબ) અને નીરજ દત્તા (ઉપર મુજબ) માં કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિને ધ્યાને લેતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સમગ્ર પુરાવાની યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલવણી કરી છે અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ખામી અને ગેરકાયદેસરતા હોય તેવું જણાતું નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ પુરાવાની મૂલવણી કરી છે અને આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત મત છે કે તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સંપૂર્ણપણે વાજબી હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો તદ્દન ન્યાયી અને યોગ્ય છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ

દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે ખામી આચરવામાં આવી નથી તથા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના પરિણામી હુકમ સાથે આ અદાલત સંપૂર્ણપણે સહમત છે. આ અદાલતને વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કારણ જણાતું નથી અને હાલની અપીલ ગુણદોષ રહિત છે તથા પરિણામે, તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૪] સ્પેશિયલ (એ.સી.બી.) કેસ નં. ૦૫/૨૦૦૬ માં વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ (એ.સી.બી.), કોર્ટ નં. ૨, સિટી સિવિલ એન્ડ સેશન્સ કોર્ટ, અમદાવાદ દ્વારા તારીખ ૨૯-૦૯-૨૦૧૦ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ આથી બહાલ રાખવામાં આવે છે.

૧૫] જામીન ખત રદ કરવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તુરંત જ પરત મોકલી આપવામાં આવે.

સહી/-

(એસ. વી. પિન્ટો, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is

meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====